

Lofts! Rjochts! Lofts! Rjochts!

In Fries yn Afghanistan

Kolofon

ISBN: 978 90 8954 559 6

1e printing 2013

© 2013, Eric Hoekstra

Eksimplaren binne te bestellen by de boekhannel of
rjochtstreeks by de útjouwerij:

Utgjouwerij Elikser

Ossekop 4

8911 LE Ljouwert

Til: 058 - 289 48 57

www.elikser.nl

Foto omslach: Linus Harms

Foarmjouwing binnenwurk: Evelien Veenstra

Neat út dizze útjefte mei fermannichfâldige wurde, opslein yn automatisearre gegevensbestannen en/of iepenbier makke troch middel fan print, fotokopy, mikrofilm of op hokfoar oare wize ek, sûnder foarôfgeande skriftlike tastimming fan de skriuwer en de útjouster.

This book may not be reproduced by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the author and the publisher.

LOFTS! RJOCHTS! LOFTS! RJOCHTS!

In Fries yn Afghanistan

Eric Hoekstra

PROLOOCH

1.

EEN GOEDE OPVOEDINGE DER KINDEREN IS DE GRONDVEST DER BORGERYE, EN HET WEL-WEESSEN VAN LANDEN EN STAATEN.

2.

MAAR DIE GOD ROEMEN, EN HEM NIET GEHOORZAMEN, MAAKEN HAAR GELOVE LEUGENAGTIG.

3.

ZIG TE ONTHOUDEN VAN SPREEKEN IS HET ZEEGEL VAN BEKWAAMHEID, WANT VEEL SPREEKEN VERSWAKT HET VERSTAND EN DOET DE GEDAGTEN IN DE LUGT VERDWIJNEN; DOG MEN MOET OP SIJN BEURTE ZOMWIJL EEN WEINIG ZEGGEN, OM NIET ALTOOS EEN BLOOTE AANHOORDER VAN EENS ANDERS REEDEN TE WEESSEN, EN DAN NOG MOET MEN SPREEKEN ALS DE GEWOONE MENSCHEN OF HUN HEERSCHERS, MAAR DENKEN ALS DE WIJSE.

(frij nei: Hindrik Smeeks, *Beschryvinghe van het magtig Koninkryk Krinke Kesmes*, Anno Domini 1708, side 157, 255, 211)

4.

“DYJINGEN DY’T NOED STEANE FOAR IT GARJEN
FAN SKATTEN JILD EN NET FOAR IT BYBRINGEN
FAN SELSBEHEARSKING BY DE BERN, DAT BINNE
IDIOATEN.”

EARSTE HAADSTIK

DÊRYN WURDT DESIDERIUS SNAPT TROCH IN ATTINTE KONDUKTEUR. HY MAKKET DÊRNEI GEBRÛK FAN (EN BEWIIST ALSA IT BESTEAN FAN) DE FRIJE WIL: HY GIET BY IT LEGER DAT IN MAN FAN HIM MEITSJE SIL EN ÛNTRINT DE FINZENIS. BESTIMMING: ÛNBEKEND.

Lofts, rjochts, lofts, rjochts. Stapte Desiderius troch de trein en seach lofts en rjochts om him hinne, skytbenaud dat in kondukteur him yn 'e kraach gripe soe. Hy woe it djoere libben derôf rêde want efter de traljes, dat wie gjin libben foar in frije fûgel lykas hy.

Djoer libben? Hy wie oars goedkeap wurden. Earm wurden, wat itselde wie foar him. Dy't yn in Rolls ride koe, winkele net by de Wibra. Hy liet de rûzige barrens yn him omgean. Dizze nacht, de nacht fan syn ûntmaskering. It artikel yn it *Nijsblêd fan it Noarden* dat him fataal wurden wie. Sûnt tocht er hiel oars oer de - kuch - frije parse, Deafalle koene se om him. Beroofd troch Joegoslaven by de pinautomaat. Of Poalen. Eastlik rosmeus yn alle gefallen. Sûnder in stoer yn 'e bûse wie er op 'e lêste nachttrein nei Rotterdam stapt.

En no falt er del op in bankje yn 'e skraachwurk lege trein, út en troch foar- of efterút it gongspaad delsjend, oft de kondukteur der net oankomt om him as swartrider oan 'e spoarweiplysje oer te dragen.

Foarby Utert bedarret er wat. Syn yntuïsje is derfan oertsjûge dat er syn heil yn Rotterdam sykje moat. Net yn Amsterdam. Neffens it stikje krante wie dêr krekt korrupsje by politisy fan in net neier oan te tsjuten politike partij oan it ljocht kommen. Yn Amsterdam binne blykber al genôch 'sakelju' warber mei lyksoartige negoasjes as hy opsette wol. Dat Desiderius jout de pree oan Rotterdam, dêr't in earlik sakeman noch kâns fan slagjen hat om it fan krantejonge ta miljardêr te bringen, sûnder dat de belestingsjinst him oan 'e kont hinget, of de parse, of lykfolhokker ynstânsje dy't in skalk each hat op 'e privee-ynisjativen fan in jimmeroan entûsjast bedriuwslibben.

Jou my mar Rotterdam, sjongt it yn Desiderius, dêr't de wolven foar master opslagge, mar de foksen noch net hiem binne. Dy aardige bistjes mei har brune snûtsjes ha in hege aaiberheidsfaktor. Se ha sels de Partij fan 'e Dieren yn 'e bûse. En hy laket yn himsels by dy gedachte want dêr rinne leidige frommeskes om. Mar ho, it is him te min en tink oan froulju as er gjin jild yn 'e bûse hat. Sûnder jild gjin froulju. Ien fan syn gouden regels. Hy moat him wer de

ynderlike disipline eigen meitsje fan 'e jongeman op jacht nei de *Fortuin*. It sukses hie him weak makke, syn ynderlike disipline ferswakke en dêr hat er syn fal oan te tankjen hân.

Hy kriget wer de krante fan 'e bank op om him efkes mei wat fleurich nijs te ferdivedearjen. Der bart safolle nijsgjirrichs op 'e wrâld. Mar it needlot wol dat it krekt it katern fan it *Nijsblêd* is, mei de paginagrutte foto fan himsels. Diskear gjin loovjend ynterview, mar in warskôging foar in bedraai, in wynhanler, in noardlike Van der Berg dy't helpleaze riken weardeleaze Oandielen yn Leafdiedichheid oanpraat. Yn machteleaze argewaasje skuort er de krante oan snipels. Op itselde stuit sjocht er dat in man yn blau pak de doar ta syn wagon ynstappe wol. As in spear sjit er de wagon troch de oare kant út en slút him op yn it húske. Se binne no al hast yn Rotterdam. Hy moat de plysje út hannen bliuwe oant dit skandaal ek wer delbêde is.

Hy stapt op 'e húskebril en giet der yn 'e hoksen op sitte. It stjonkt nei manljusmiich. Froulju seike tenminsten net oer de bril hinne want dy sitte fatsoenlik. Hy sjocht nei ûnderen. De klep fan 'e ôffier stiet iepen. Yn it ginnegapjende swarte gat ûnder him sjitte de balken tusken de rails foarby, yn syn ferbylding, want sokke dingen op harsels

binne ommers net te sjen no't it nacht is. Miskien is der ek wol neat yn it swarte gat. God mei it witte.

Dan rattelet it hânfet fan 'e doar op en del. Desiderius hâldt de siken yn. De trein hat wylst aardich faasje mindere. Hy moat derút ear't se him yn 'e kraach fetsje. Hy slacht mei in boartersguodpistoal it rút yn, faget de glêsdiggels út 'e sponning. Allegear stedsljocht blikkeret him temjitte, de treasteleaze wenkazernes fan Rotterdam Alexander. Efter him heart er kaaïen, gerattel. Hy sit al op 'e râne, ree en spring, as in knûstige hân him by it nekfel kriget:

- Ik soe it net dwaan as ik jo wie.

Seit in swiere stim. Hy sjocht efterom yn it antlit fan in bear fan in fint. Sil er him yn 'e earm bite en ûntsnappe? Mar de kondukteur makket mei syn ûnfersteurbere kalmte yndruk op him. It is in grouwe bear mei swart kroltsjehier en in walrussnor.

- Wêrom net?

Seit er obsternaat. SWOESJ. Dêr wurde de skonken him hast ôfskeard troch in frachttrein dy't mei in protte trelit foarby dinderet. Hastich klimt Desiderius no binnenboard.

- Dêrom net.

En hy ferfettet.

- Jo moasten mar efkes meikomme.

Desiderius lit him meifiere as it makke skiep dat er is.

De trein hâldt efkes stil op Alexander. De kondukteur

bellet mei syn mobyl. Desiderius hat alle ferset opjûn.
De kondukteur sprekt yn 'e mobyl:

- Ha Thomas, ik ha hjir wer in 34, ja, sjocht derút as in lucky 7, kinne wy miskien wat winst op meitsje ...
Ja ... Stiest klear? Sintraal ja. Ok.

Dan ride se fierder nei Centraal. De kondukteur hat him stevich by de earm beet. Op Centraal stappe se út. Dêr stiet in meagere man yn lange reinjas te wachtsjen, in sigret yn 'e holle. De mannen fiere Desiderius mei. De kondukteur seit:

- Thomas, hast dat heard fan dat akkefytysje fan Jan en Agnes?

- Nee, hoe dat?

- Agnes hie in groep wanbetellers, lieken gewoane jonkjes. Se soe se op 'e bon slingerje. Se smieten har op 'e grûn en skopten har twa ribben stikken. Goed, Jan dy sjocht dat. Hy feecht deryn om Agnes te ûntsetten, hy lûkt se oan it hier en jout se in tik.

- Nee wol ju.

- Ja, mar dy ferrekkelingen tsjinje in oanklacht yn fanwege mishanneling, en no ha se Jan earst skorst en doe ûntslein. En Agnes sit noch altyd thús mei stikkene ribben.

- Ferrekkelingen.

- Dy jonges?

- Nee, ús bazen.

- Ja, se kinne deafalle.

Swijend nei safolle ûnrjocht, net beseffende dat

geweld altyd mar dan ek altyd ferkeard is, begeliede se Desiderius nei in keal keammerke. It is in oerliskeammerke efter de personielskantine foar treinpersoneel. It kofjebuffet is sletten en der hingje plakaten dy't reklame meitsje foar it kondukteursfak. Op 'e holle fan ien fan 'e frisse reklamekondukteurs hat immen in Hitlersnorke tekene.

De mannen sette har oan in taffeltsje del, noegje Desiderius om ek sitten te gean.

- Wolst ek kofje?

Freget kondukteur Walrus.

- No graach.

Jout Desiderius antwurd, dy't syn petearpartners graach geunstich stimme wol troch har geskinke te akseptearjen. As wiene it fredesjeften, wat it ek binne fansels.

De oar begjint te praten.

- Jo reizgje sûnder kaartsje en jo ha in rútsje fan ien fan ús skoandere treinen ynslein.

Wylst de iene kondukteur de lytse ynventaris fan Desiderius syn misdieden opmakket, set de oar in bakje kofje en sels in fulkoeke foar him del. Desi begjint yn 'e fulkoeke om te haffeljen en nimt in slokje fan 'e gleone automategkofje. De man yn 'e reinjas ferfettet.

- Fansels kinne wy jo oan 'e plysjes oerdrage. Dan moatte wy twa oeren lang wachtsje want se binne ûnderbeset dêre en leau mar dat se it drok ha op

freedtenacht. En dan moatte we noch in oere lang formelieren ynfolge. Dan moatte wy foar de NS rapport opmeitsje en dat betsjut wer in oerke oan it papierwurk. Mar der is in oare mooglikheid. Binne jo ynteressearre?

- Jawis!

It sjit derút. Hy rûkt dat him in iepening bean wurdt, al wit er noch net wêrhinne. Licht moat er syn Rotterdamske plannen opjaan, mar faaks is er doch al in pear jier te let oankommen dêr foar Aventuer yn 'e grutte smjuntestyl dy't syn langst en syn libben is. De oare kondukteur, in al wat krebintige man, fjurret no omraak fragen op him ôf. Oft er yn militêre tsjinst west hie.

- En hoe wiest yn tsjinst dan? As gewoan soldaat?

- Nee, as skerpskutter.

Ja, tocht Desiderius by himsels, lekker boppe yn in beam sitte en de ien nei de oar ûnder dy ôfknalle. Krekt as it foarteam by de polisjonele aksjes yn Yndonesië.

- Moai sa. Dat is krekt wat in opboumisje nedich is. De skrale man laket, en de walrussnoar laket mei. As se útlake binne, seit de man yn reinjas:

- It sit sjesa. De kondukteur hat dy sûnder kaartsje yn 'e trein betrape en hast ek noch it rût fan it húske fernield. Dat wy kinne dy oerdrage oan 'e plysje. Mar wy kinne dy ek op transport sette nei Maassluis.

- Maassluis?

- Ja, dan giest it lân út en krigest in goeie legerbaan by in opboumisje. Wolst dat?

Desiderius is gau út 'e rie.

- Ja ik wol.

En sa wie it leafdeshoulik sletten. De man yn 'e reinjas helle in slúf foar it ljocht en lange dy oan 'e kondukteur oer. Dy telde de kontanten dêryn en stuts de nachtlke byfertsjinste yn syn binnenste bûse, wylst er syn skuldgefoel ynderlik fan him ôfprate mei net goed te krijen argumenten as 'it is ommers in ûnderbetelle rotbaan' en 'wat dy earne Agnes en Jan oerkommen is, kin dy ek barre; de bazen binne net loyaal; wêrom soesto it wêze?' en 'se litte harsels ek goed betelje, oer ús rêgen'. Ja, alsa praat de smjunt syn sûndich dwaan goed. In kondukteur mei maatskiplik ferantwurdlikheidsbesef hie Desiderius braaf oan 'e plysjes oerdroegen, al hie er ek de rest fan 'e ûnbetelle nacht oan it ynfoljen fan formelieren besteegje moatten. Desiderius hie dan efter de traljes ferdwûn. Mar soks is gjin wrâldsberin. Ynstee dêrfan krige de grutte bedraaier in kâns om syn keunsten yn oare rûnten fan ús betsjoeende wrâld te fertoanen.

De man yn 'e reinjas joech Desiderius de wink om mei te kommen. Se stapten troch de gongen fan it Sintraal Stasjon, dy't alhiel ferlitten wiene op in inkelde junk nei dy't yn in hoekje lei te sliepen en dreamde fan in bettere wrâld.

- Neam my mar Kees.

Sei Kees dus.

- Ok Kees.

Sei Desiderius, en frege.

- Dus ik kom yn tsjinst by it Nederlânske leger?

- Nee, net it *Nederlânske* leger.

- Hoe dan? It Ingelske?

- Nee, mar hast wolris fan it frjemdlingelegioen heard?

- Jawol, mar dat bestiet doch net mear?

- No, it is net it frjemdlingelegioen, mar it liket derop. Sjoch, it frjemdlingelegioen wie fan Frankryk. It wie foar de steat in manear om kriminelen en oar folk dat kundich wie, mar net doge woe, te brûken foar projekten dêr't gewoane minsken net foar doge. In gewoan minske dy't soldaat wurdt mei wol allegeduerigen in traumateam by him ha. Sokken lije derûnder. At se werom komme yn 'e maatskippij kinne se faak net mear normaal funksjonearje. Se reitsje har baan kwyd en komme yn in útkearing. Soks kostet de oerheid jild. No't elk minske yn ús tiid ta in yn jild te mjitten PE (prestaasje-iensheid) opwurdearre is, docht bliken dat it folle better is om kriminelen te brûken foar opboumisjes. Wy ha dy wize les leard nei Kosovo.

- Wy?

Se wiene by Kees syn auto oankommen, in lúkse Sitroën snoekebek fan bûten, mar fan binnen fan 'e nijste technology foarsjoen. Jo hoegden sels de autorútsjes bygelyks net omleech te draaien noch omheech. Dat gie mei in druk op 'e knop. Om oer

de airco mar te swijen. De foarútgong wie net op te kearen, en de segeningen fan it minskdom, de troch God útferkeazen diersoarte, waarden hieltyd grutter. Foar Desiderius wie de lúkse as in waarm bad, in weromkear nei de sivilisaasje, nei syn tocht troch de plebeyske ûnderwrâld fan it iepenbier ferfier. Kees starte en se rieden fuort, wylst Kees antwurd joech op Desiderius syn fraach.

- Ja, wy. De NAVO-tûke fan it Ministearje fan Definsje. Dy jonges dy't Kosovo meimakken wiene gewoane jonges, dy't leauden yn alle dingen dêr't gewoane minsken yn leauwe: jild, stimrjocht, bern grutbringe, demokrasy en sa. Nei Kosovo kaam de helte as wrak werom. Se kinne net mear as boarger fungearje. Se skiede, se sûpe en pilslokke, se smoke en frette poddestuollen, se ha ûnfeilige seks, se reitsje har baan kwyd, se bedarje yn it gekkehûs. En wa kin dat betelje? It Ministearje, dat doch al in protte kosten hat no mei dy djoere opboumisjes. Wy ha in pear fan ús wittenskippers op dit probleem set. En dy kamen sawol op basis fan psychologyske testen as op basis fan 'e risseltaten út de praktyk fan it frjemdlingelegioen ta de konklúzje: it persoanlikheidstype dat it meast foar soldaat geskikt is, is de kriminele geast.

- De kriminele geast?

Desiderius tocht hielendal net oan himsels as in kriminele geast. Hy koe kreatyf mei jild en minsken omgean, dat al. En hy naam wolris fan 'e riken en

joech oan himsels, krekt as Robin Hood. En de earmen? No goed, hy hie twa earmen, in lofter en in rjochter.

- Ja, de kriminele geast. It binne kreative minsken dy't foar harsels tinke. In protte geane de polityk yn; dêr falle se net op, al sakket der út en troch ien troch it iis. De minder diplomatike kriminelen wurde echte kriminelen. Al sokken ha nea gjin lêst fan oarlochstrauma's en soksoarte flauwekul. Har psyche is in festing, in kastiel.

- Mar it Nederlânske leger wurdt gewoan kontrolearde troch it parlemint, de parse sit der boppe op.

- Jawis, mar ik sei ommers ek datsto net yn it Nederlânske leger komst. Oare lannen rûnen tsjin itselde probleem oan. Dêrom ha wy yn NAVO-ferbân in spesjale ôfdieling yn it libben roppen, in soarte fan moderne wjergader fan it frjemdlingelegioen. It gewoane leger bestiet noch hieltyd út gewoane jonges, normale minsken, en dy krije it makliker wurk. Sa wurde se net traumatisearre, kostet it ús gjin jild. It NAVO-bataljon docht it drege wurk. En lit dit ek ris yn dy omgean: lêst yn 'e kranten wolris dat by gefjochten mei de Taliban 30 fjanlike striders it libben litten ha, wylst by ús in inkeling licht ferwûne is, omdat er in ankel ferswikt hat. Hoe kin dat, tinkst?

- No, ik tocht jim ha better wapens.

- Moatst sizze, *wy* ha better wapens.

- No wy dan.

- Nee *wy* ha gjin better wapens. Tochst wier dat ús gewoane soldaten, sûnder gefjochtsûnderfining, op koene tsjin 'e Taliban, mei har frijwat moderne Russyske en Sineeske wapens? Mei har spesjale trainingskampen? Har kennis fan 'e regio, fan it waar, fan hoe't it lân der hinne leit? En dy't boppedat yn har eigen lân fjochtsje? En foar har eigen lân?

- Fjochtsje wy dan net foar ús eigen lân?

- Nee, wy fjochtsje foar de oalje-yndústry en de wapenhandel. Mar dêr hiene wy it net oer. It gie oer de Taliban. Kinst gauris yn 'e krante lêze, sa't ik sei, dat der wer ris safolle fan dy Taliban opromme binne. It is ús spesjale NAVO-bataljon dat soksoarte akkefytsjes opknapt. It soe net bêst wêze as ús gewoane soldaten de striid oangean moasten. Se ha ynstruksjes om it gefjocht oeral en altyd te mijen of har byneed suver ferdigenjend op te stellen. Se prate in protte mei de lokale befolking. Wylst smookt it spesjale NAVO-bataljon CK de nêsten fan dy heitelânstriders, dy revolúsjonêren út.

- CK?

- Constructive Force. Dêrom is it ek in opboumisje want *construct* is Ingelsk foar opbouwe.

Kees waard nei syn pedagogyske útstapke, in ferplicht nûmerke foar de safolste kear foar in oansteande rekrút opfierd, mankelyk. Hy suchte en stoarre oer de autodyk, dêr't út en troch in ljocht yn 'e nacht foarbygie. Gjine fallende stjer en in winsk, mar in minske yn in net oansprekber stik blik. Of

de toeter soe al brûkt wurde moatte. Desiderius frege:

- Hoe bisto hjir eins te lâne kommen?

Kees swei efkes.

- Och, ik wie fulltime ûnderwizer en ik hie in kommissariaat by in húswurkbedriuwke. Dat holp minne middelbere skoalbern troch de eksamens hinne.

- Kommissariaat? Bedoelst: in bybaantsje.

- In kommissariaat!

Hy spatte op.

- Ik lit my net troch etiketsjes ferneuke! Neffens de ARBO, de fakbûn, de Nederlânske wet en it arbeidskontrakt meie jo gjin wurk nêst in full-time baan ha. Mar as it bybaantsje it etiketsje fan kommissariaat draacht, dan mei it al. As minsken yn wichtiger banen as ik, it meie, wêrom ik dan net. Hypokriten binne it allegear. Se preekje mingde skoallen, mar se ride sels 50 kilometer om, om har bern nei in wite skoalle te bringen. Se preekje 'de boel byinoar hâlde', mar litte de ynkommensferskillen hieltyd fierder oprinne. Se preekje datst in goeie Nederlanner wêze moatst, en dy oan Nederlânske noarmen en wearden oanpasse moatst, mar har eigen belestingspesjialisten wenje oer de grins yn België, safolle hâlde se fan Nederlân. Of se sizze dat miljeu wichtich is, mar tsjinje inkeld de belangen fan 'e auto en de autodiken.

Sa gie Kees te kear. Desiderius hold him wyslik stil,

want hy hie troch dat er mei in *mislearre idealist* te krijen hie en dat binne gefaarlike minsken. Dat soe er oars yn it Midden-Easten wol útfine, Desiderius en syn oansteande, de frouwe Kalashnikova.

Kees rachte ûnderwylst noch in skoftke op 'e polityk om. In sinleaze aktiviteit, tocht Desiderius. Want hy soe sels ek alle dingen dwaan, dêr't Kees op om rachte, as hysels politikus wêze soe.

Wylst wiene de mannen by in parkearterrein oankommen njonken in sombere kazerne. De militêre finzenen by Maassluis! Kees parkearde syn Citroën. Se stapten út en rûnen oer it lege parkearterrein hinne nei de ljochte yntreehal. It miggele wat. Desiderius wist dat syn djoere kwaliteitsgel net útrinne soe fan dy pear drippen. Kees begroete de soldaten dy't wacht rûnen, naam him mei nei in lyts keammerke. By in kompjûter makke Kees wat papierren klear, en dêrby in nij identiteitsbewiis, dat as nasjonaliteit 'European' fermelde, mar fierder gjin oare nasjonale identiteit. Doe't se klear wiene, seach er op syn haloazje. Doe belle er efkes mei immen en frege him oft er noch fiif minuten wachtsje koe want hy hie noch in klantsje.

Dêrnei draafden se troch in tal mei fleurich TL-ljocht ferljochte gongen hinne, kamen út op in lyts militêr fleanfjild efter de kazerne, dêr't rigen ûntinkber ile